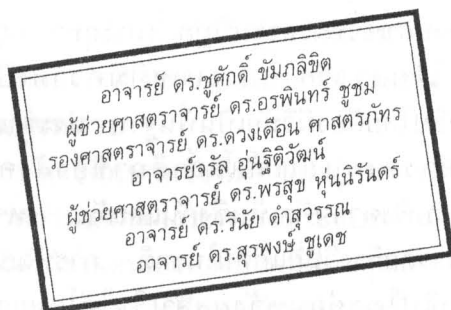

วินัยในตนเอง : วินัยเพื่อ การเตรียมสู่การทำงาน และสังคม*

ดร.ฉันทนา ภาคบงกช ** และคณะ

แม้ปัญหาวินัยจะเป็นปัญหาวิกฤตของสังคมที่ยากจะแก้ไข คณะผู้วิจัยได้พยายามพัฒนารูปแบบการสร้างวินัยในตนเองสำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษาขึ้น ซึ่งประกอบด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการ แล้วตามด้วยการฝึกฝนเพื่อพัฒนาตนเองเป็นเวลา 4 เดือน เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างประสบการณ์การปลูกฝังวินัยในตนเองทางบ้านที่มีต่อคุณลักษณะวินัยในตนเอง และศึกษาลักษณะทางชีวสังคมและรูปแบบการสร้างเสริมวินัยในตนเองจำแนกตามตัวแปรลักษณะทางจิตใจที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเอง และเพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบอบรมเพื่อสร้างเสริมวินัยในตนเองด้วยกระบวนการทดลอง จากการศึกษาศักยภาพของรูปแบบด้วยการทดลองภาคสนามพบว่า การอบรมเลี้ยงดูที่เน้นการสร้างเสริมวินัยมีผลต่อการพัฒนาวินัยอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ความแปรปรวนของทัศนคติต่อบุคลิกภาพประชาธิปไตย ความมีเหตุผลความเชื่อมั่นในตนเอง ความเอื้ออาทรตามบรรทัดฐานของสังคม ความเอื้ออาทรตามเกณฑ์ของตนเอง ได้รับผลโดยตรงจากรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกับประสบการณ์การปลูกฝังวินัยจากทางบ้านอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 นิสิตที่ได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการและการฝึกฝนเพื่อพัฒนาตนเองทั้ง 4 รูปแบบมีคุณลักษณะ วินัยในตนเองด้านทัศนคติต่อบุคลิกภาพประชาธิปไตยสูงกว่า

นิสิตกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการและไม่ได้รับการฝึกฝนเพื่อพัฒนาตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้พบว่า ความเชื่อมั่นในตนเองและความเอื้ออาทรซึ่งไม่ปรากฏผลเด่นชัดในการอบรมเชิงปฏิบัติการ ปรากฏผลเด่นชัดภายหลังการทดลองเป็นเวลา 4 เดือน แสดงว่าคุณลักษณะดังกล่าวต้องอาศัยการพัฒนาในระยะยาว

ความเป็นมา

วินัยมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อชีวิตของคนเรา วินัยมีความสำคัญและมีความจำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) กล่าวว่า หากปราศจากวินัยชีวิตจะวุ่นวายสับสน เพราะวินัยช่วยจัดระบบระเบียบในชีวิตและสังคม เปิดโอกาสให้ทำสิ่งต่างๆ ได้สะดวกมีความคล่องตัว ชีวิตและกิจการทุกอย่างเป็นไปด้วยดี วินัยควรเป็นไปเพื่อความมุ่งหมายระยะยาวในการพัฒนามนุษย์ (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). 2537 : 5) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคข้อมูลข่าวสาร ประเทศที่มีความก้าวหน้า ต้องมีวินัยเป็นพื้นฐาน ประชาชนต้องมีเหตุผลและมีวิจารณญาณในการคิดและตัดสินใจ เลือกับข้อมูลรับวัฒนธรรมและดำเนินชีวิตอย่าง

* ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และคณะ

รอบคอบมากขึ้นจึงจะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างสงบสุขซึ่งพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้กล่าวว่า ประเทศที่มีความเป็นประชาธิปไตยต้องมีวินัยเป็นพื้นฐาน ประชากรต้องเคารพกฎเกณฑ์และกติกาของสังคม เคารพรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หากไม่สามารถสร้างวินัยแก่คนในชาติ การพัฒนาประชาธิปไตยย่อมหวังผลสำเร็จได้โดยยาก (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). 2538 : 1)

ในการสัมมนาเรื่อง "วิกฤตการณ์ทางสังคมไทย" ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติเมื่อ พ.ศ. 2538 พบข้อสรุปว่าการขาดวินัยของคนในชาติเป็นวิกฤตการณ์ในสังคมไทยที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2538 : 204) และทางสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับทุนจากสำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติในการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะวินัยที่พึงประสงค์ในสังคมไทย โดยการรวบรวมข้อมูลและระดมความคิดจากคณะผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับวินัยจาก 20 สาขาวิชา/อาชีพ ที่มีประสบการณ์หรือประสบความสำเร็จในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับวินัยจำนวน 80 คน พบข้อสรุปว่า ลักษณะเด่นที่นำไปสู่ความมีวินัยสามประการ ได้แก่ ความมีน้ำใจหรือความเอื้ออาทร ความเชื่อมั่นในตนเอง และความอดทน หรือการควบคุมตนเอง นอกจากนี้ ยังรวมถึงพฤติกรรมที่แสดงถึงความมีวินัยซึ่งมักจะปรากฏในลักษณะของความเป็นประชาธิปไตย ได้แก่ ความมีเหตุผล การเคารพสิทธิและการทำตามข้อตกลงหรือกฎระเบียบ (ฉันทนา ภาคบังขฯ และคณะ. 2539 : 39-40) ผลของการวิจัยดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานของสังคมไทย ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎี

สากลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมหรือพัฒนาวินัยในตนเอง ดังนั้น เมื่อมีโอกาสได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมวินัยในตนเอง จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จึงได้กำหนดคุณลักษณะของวินัยในตนเองให้สอดคล้องกับผลของการวิจัยดังกล่าว

ในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม ปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยกำลังเผชิญ แสดงถึงการขาดความสามารถที่จะอยู่ในกระแสโลกอย่างมั่นคง ไม่สามารถที่จะป้องกันหรือบรรเทาผลกระทบที่ไม่พึงปรารถนาและปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศ ได้สะท้อนถึงการขาดวินัยทางเศรษฐกิจ ซึ่งวิจิตร อวระกุล กล่าวว่า "ความไม่มีวินัยทางเศรษฐกิจมักจะปรากฏในลักษณะของความฟุ่มเฟือย ขาดวินัยทางการเงิน" ภาวะวิกฤติมีความรุนแรงจนดูเหมือนประเทศชาติจะล่มสลาย

เมื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาของวินัยทั้งหลาย พบว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากแต่ละบุคคลในสังคม หากจะแก้ปัญหาวินัยจะต้องแก้ที่แต่ละบุคคล หากคนส่วนมากมีความรับผิดชอบ และมีความเข้มแข็งในการทำสิ่งต่างๆ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม การแก้ปัญหาวินัยก็น่าจะทำได้สำเร็จ วินัยในตนเองจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล สังคม และประเทศชาติ แต่เรามักจะเล็งกับปัญหาของวินัยเพราะคิดว่าเป็นเรื่องสุตวิสัย จนกระทั่งลูกกลมใหญ่โตจนเกินแก้ไข

ปัญหาของวินัยสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม (socialization) ที่บุคคลได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว และการกล่อมเกลางานสังคม ปัญหาเกี่ยวกับวินัยอีกส่วนหนึ่งเกิดจากการสร้างเสริมวินัยโดย

ไม่เหมาะสม มักเน้นวินัยจากภายนอกเป็นสำคัญที่ผ่านมาการแก้ปัญหาวินัยมักเป็นการแก้ที่มาจากภายนอก เช่น การควบคุม บังคับ จับปรับ และลงโทษ โดยไม่ได้คำนึงกับการสร้างจิตสำนึกต่อสังคม หรือตระหนักในผลของการกระทำของตนเองที่มีต่อส่วนรวม (ฉันทนา ภาคบังกช และคณะ 2539 : 25) นอกจากนี้สรุปผลการสัมมนาเรื่อง “วิกฤตการณ์ทางสังคมไทย” กล่าวว่า การขาดวินัยของคนในชาติมีสาเหตุมาจากหลักสูตรและการเรียนการสอนในระบบการศึกษาทุกระดับยังไม่ประสบความสำเร็จในการสร้างวินัย การสร้างวินัยต้องสร้างอย่างต่อเนื่องและรับผิดชอบร่วมกันอย่างจริงจังระหว่างสถาบันครอบครัวและสถานศึกษา (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2538 : 204) ปัญหาวินัยจึงเป็นกระบวนการที่สั่งสมมาโดยตลอด เมื่อเป็นเช่นนี้ ปัญหาการขาดวินัยในระดับอุดมศึกษาจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งผลิตบัณฑิตสาขาวิชาต่างๆ เพื่อให้เป็นพลังที่สำคัญของสังคม การสร้างเสริมวินัยแก่นิสิตอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยให้นิสิตศึกษาหาความรู้และพัฒนาตนเองอย่างมีคุณภาพเพื่อประโยชน์สุขของสังคม จึงสมควรที่จะพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมวินัยในตนเอง สำหรับนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี แม้ว่าการสร้างเสริมวินัยในระดับอุดมศึกษาเป็นสิ่งที่ทำได้โดยยาก แต่ก็ควรพยายามเท่าที่จะสามารถทำได้ เพราะจะช่วยให้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาต่างๆ ออกไปเป็นหน่วยหนึ่งที่สำคัญของสังคมสามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นประชากรที่มีคุณภาพยิ่งขึ้น

วิธีการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบทดลองเชิงภาคสนาม (field experimental reseach)

ความมุ่งหมาย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาความแตกต่างระหว่างประสบการณ์การปลูกฝังวินัยในตนเองทางบ้านที่มีต่อคุณลักษณะวินัยในตนเอง และศึกษาลักษณะทางจิตสังคมและรูปแบบการสร้างเสริมวินัยในตนเองจำแนกตามตัวแปรลักษณะทางจิตใจที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเอง และเพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบอบรมเพื่อสร้างเสริมวินัยในตนเองด้วยกระบวนการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองเป็นนิสิตปริญญาตรี วิชาเอกสุขศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 76 คน จัดเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 19 คน โดยควบคุมตัวแปรให้มีการมุ่งอนาคตและควบคุมตนทัดเทียมกัน เนื่องจากการศึกษาพบว่าตัวแปรนี้มีความสัมพันธ์กับวินัยในตนเองสูงทั้ง 4 กลุ่มนี้ได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการเป็นเวลา 2 วัน 1 คืน แล้วทำการฝึกฝนเพื่อการพัฒนาตนเอง 4 รูปแบบแตกต่างกัน ส่วนกลุ่มควบคุม เป็นนิสิตปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 19 คน การใช้กลุ่มควบคุมจากต่างสาขาวิชา เนื่องจากกลุ่มทดลองทั้ง 4 และกลุ่มควบคุมมีธรรมชาติของการเรียนที่คล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ สามารถควบคุมให้นิสิตเกิดการพัฒนาวินัยในตนเองด้วยวิธีการที่แตกต่างกันได้ดี

เครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถาม 2 ประเภท ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะทางชีวสังคม 6 ชุด ได้แก่ แบบสอบถามประสบการณ์ การปลูกฝังวินัยในตนเองทางบ้าน แบบสอบถามการมุ่งอนาคต และควบคุมตนเองแบบสอบถามความเอื้ออาทรแบบสอบถามทัศนคติต่อบุคลิกภาพประชาธิปไตยแบบสอบถามความเชื่อมั่นในตนเอง และแบบสอบถามเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านวินัยในตนเอง

รูปแบบ

รูปแบบการสร้างเสริมวินัยในตนเองประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่

1. การอบรมเชิงปฏิบัติการโดยการเข้าค่าย 2 วัน 1 คืน ใช้เวลาในการอบรม 18-24 ชั่วโมง โดยชุดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาวินัยในตนเอง
2. การฝึกฝนเพื่อการพัฒนาตนเองเป็นการประชุมวางแผนและเตรียมการฝึกฝนและวางแผนการพัฒนาตนเอง 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง หลังจากนั้น ให้นิสิตฝึกฝนด้วยตนเองตามลำพังพร้อมทั้งประเมินตนเอง

ผลการทดลอง สรุปผลการทดลองมี ดังนี้

1. หลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ นิสิตที่ได้รับประสบการณ์การปลูกฝังวินัยจากทางบ้านมากมีคุณลักษณะวินัยในตนเองสูงกว่านิสิตที่ได้รับประสบการณ์การปลูกฝังวินัยจากทางบ้านน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับหลักจิตวิทยาพัฒนาการและจิตวิทยาสังคมและการรู้คิด (social-cognition) ที่ว่า คุณลักษณะวินัยในตนเองด้านความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นลักษณะทางจิตใจที่พัฒนาดังแต่ช่วงแรกของชีวิต และ

มีการสั่งสมมาโดยตลอด ดังในทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพและสังคมของอีริกสัน (Erikson) (Gage and Berliner, 1984 : 166-70; citing Erikson, 1968) นอกจากนี้ การอบรมเลี้ยงดูด้วยการ "ใช้เหตุผล" (induction) โดยอธิบายถึงผลของการกระทำของเด็กที่มีต่อผู้อื่น การให้รับรู้ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น จะช่วยทำให้เกิดความเอื้ออาทรและมีการคงอยู่ของวินัยในตนเอง (Hoffman, 1976: 127; citing Hoffman, 1963; Arronfreed and Paskal, 1965) ซึ่งพบว่าคุณลักษณะดังกล่าวมีผลต่อการพัฒนาทัศนคติต่อบุคลิกภาพประชาธิปไตย ดังที่โฮนิกและวิทเมอร์ (Honig and Wittmer, 1991: 65-76-3) กล่าวว่า การให้อิสระแก่เด็กในการทำสิ่งต่างๆ และเคารพรับฟังความคิดเห็น และใช้เหตุผลจะช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองแก่เด็กและพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยแก่เด็ก นอกจากนี้ การอบรมเลี้ยงดูและการทำตนเป็นแบบอย่างของพ่อแม่ด้านพฤติกรรมการมีวินัยเป็นตัวแปรที่สำคัญในการทำนายพฤติกรรมการมีวินัยมากกว่าตัวแปรอื่นๆ (ลัดดาวลีย์ เกษมเนตร และคณะ. 2539 : 105) ด้วยเหตุนี้ นิสิตที่ได้รับประสบการณ์การปลูกฝังวินัยในตนเองจากทางบ้านมากจึงมีคุณลักษณะวินัยในตนเองสูงกว่านิสิตที่ได้รับประสบการณ์การปลูกฝังวินัยในตนเองจากทางบ้านน้อยอย่างเด่นชัด

2. ความแปรปรวนของคุณลักษณะวินัยในตนเองหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการขึ้นอยู่กับรูปแบบการสร้างเสริมวินัยในตนเองประสบการณ์การปลูกฝังวินัยที่บ้านและลักษณะทางชีวสังคมด้านการศึกษาของพ่อแม่ผู้ปกครอง รายได้ของผู้ปกครอง และเพศของนิสิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความแปรปรวนของทัศนคติต่อบุคลิกภาพประชาธิปไตย ความมีเหตุผล ความเชื่อมั่นในตนเอง ความเอื้ออาทรตามบรรทัด-

ฐานของสังคม ความเอื้ออาทรตามเกณฑ์ของ
ตนเอง ได้รับผลโดยตรงจากรูปแบบการอบรม
เชิงปฏิบัติการร่วมกับประสบการณ์การปลูกฝัง
วินัยจากทางบ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

.01 ส่วนความแปรปรวนของการเคารพสิทธิ
การปฏิบัติตามข้อตกลงกฎระเบียบ ความ
เชื่อมั่นในตนเองและความสามารถในการแสดง
ออกล้วนได้รับผลโดยตรงจากรูปแบบการอบรม
เชิงปฏิบัติการร่วมกับประสบการณ์การปลูกฝัง
วินัยจากทางบ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
.05 จะเห็นได้ว่า การฝึกฝนเพื่อพัฒนาตนเอง
สามารถช่วยสร้างเสริมความคุณลักษณะวินัยใน
ตนเองได้ดีก็ต่อเมื่อนิสิตได้รับประสบการณ์การ
ปลูกฝังวินัยที่บ้านสูงเพียงพอ ผลการทดลองนี้
ควรเป็นอุทาหรณ์สำหรับพ่อแม่ผู้ปกครองเด็ก
เล็กๆ ว่าควรเร่งเสริมสร้างวินัยแก่เด็กตั้งแต่วัย
เล็กก่อนที่จะสายเกินไป

3. เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านวินัยใน
ตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับ คุณลักษณะ
วินัยในตนเองด้านต่างๆที่ระดับ .01 ได้แก่
ความเอื้ออาทรตามบรรทัดฐานของสังคม
ความเอื้ออาทรตามเกณฑ์ของตนเอง และ
ความเอื้ออาทรตามเกณฑ์ของผู้อื่นความมีเหตุผล
ความเชื่อมั่นในตนเองด้านการพึ่งตนเอง ความ
สามารถในการแสดงออก และที่ระดับ .05 ใน
ความเป็นตัวของตัวเอง ผลที่ได้รับอาจเนื่องมา
จาก แบบทดสอบเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านวินัย
ในตนเองมีความครอบคลุมและสัมพันธ์กับ
คุณลักษณะวินัยในตนเองดังกล่าว และสัมพันธ์
กับแบบทดสอบวัดการมุ่งอนาคตและควบคุม
ตนซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของวินัยในตนเอง
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ซึ่ง
สอดคล้องกับผลการวิจัยของลัดดาวลีย์ เกษม
เนตร และคณะ ที่พบว่า การมุ่งอนาคตและ
ควบคุมตนสามารถทำนายพฤติกรรมวินัยได้

มากกว่าตัวแปรอื่นๆ (ลัดดาวลีย์ เกษมเนตร
และคณะ. 2539 : 104) อนึ่ง อาจเป็นเพราะ
แบบทดสอบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมและแบบวัด
คุณลักษณะวินัยในตนเองมีความสอดคล้องกับ
รูปแบบของการสร้างเสริมวินัยในตนเอง ซึ่ง
ประกอบด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการ และการ
ฝึกฝนเพื่อพัฒนาวินัยในตนเอง แสดงว่า
กิจกรรมต่างๆในชุดอบรมเชิงปฏิบัติการ
สามารถนำไปใช้ในการสร้างเสริมทัศนคติต่อ
บุคลิกภาพประชาธิปไตยได้ผลอย่างเด่นชัด โดย
เฉพาะการเคารพสิทธิ และความมีเหตุผล ซึ่ง
เป็นคุณลักษณะย่อยของทัศนคติต่อบุคลิกภาพ
ประชาธิปไตย จึงพบว่ากลุ่มทดลองทั้ง 4 กลุ่ม
มีคุณลักษณะดังกล่าวสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้พบ
ว่ากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนด้านการปฏิบัติ
ตามข้อตกลงและกฎระเบียบ สูงกว่ากลุ่ม
ควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
ผลที่ปรากฏอาจเนื่องมาจากการสร้างรูปแบบ
การอบรมเชิงปฏิบัติการได้ยึดแนวคิดและ
ทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเอง และใช้
กระบวนการสร้างทัศนคติเพื่อให้มีทัศนคติ
ที่ดีต่อวินัยในตนเอง รวมทั้งบุคลิกภาพ
ประชาธิปไตย ความเอื้ออาทร และความ
เชื่อมั่นในตนเอง ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
กระบวนการค่านิยมและกระบวนการควบคุมตน
แบบประยุกต์โดยเน้นการแก้ปัญหาอย่างเป็น
ระบบนั่นเอง

นอกจากนี้ พบว่าการฝึกฝนเพื่อการ
พัฒนาตนเองในช่วงปิดภาคเรียนเป็นเวลา 4
เดือนโดยนิสิตตามลำพัง ซึ่งมีแนวโน้มที่มีจะมี
คุณลักษณะวินัยในตนเองด้านต่างๆจะคลายลง
เพราะไม่ได้รับการกระตุ้นและส่งเสริมอย่างใกล้ชิด
ดังเช่นในช่วงของการอบรมเชิงปฏิบัติการ
แต่ก็พบว่ากลุ่มทดลองทั้ง 4 กลุ่ม ยังคงมีความ

มีเหตุผลสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการได้เน้นด้านความมีเหตุผลและเน้นการมองปัญหาอย่างรู้เหตุรู้ผล และตลอดช่วงการฝึกฝนเพื่อการพัฒนาตนเองตามลำพังตลอดเวลา 4 เดือน ก็ใช้กระบวนการติดตามผลและฝึกการแก้ปัญหาอย่างมีระบบซึ่งเกี่ยวข้องกับความมีเหตุผล ดังนั้นความมีเหตุผลจึงได้รับพัฒนาในกลุ่มทดลองทั้ง 4 กลุ่มอย่างเด่นชัด จึงมีแนวโน้มที่จะพัฒนาความมีเหตุผลให้คงอยู่หรือพัฒนาสูงขึ้นต่อไป

4. ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง กลุ่มทดลองมีความเชื่อมั่นในตนเองโดยรวมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่พบว่ากลุ่มทดลองทั้ง 4 กลุ่ม มีความเชื่อมั่นในตนเองด้านความสามารถในการแสดงออกสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นับว่าสนับสนุนสมมุติฐานที่ได้วางไว้ ซึ่งน่าจะเป็นผลมาจากรูปแบบการสร้างเสริมวินัยในตนเองด้านการอบรมเชิงปฏิบัติการมีกิจกรรมที่เน้นการแสดงออกแก่นิสิตด้วยกระบวนการค่านิยมและกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ แม้ว่าการสร้างความเชื่อมั่นในตนเองอาจพัฒนาด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการได้ไม่มากนัก แต่ก็มีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการสร้างเสริมวินัยซึ่งสมมุติฐานข้อที่ 1 สะท้อนให้เห็นว่า ผู้ที่ได้รับการส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองจากทางบ้านอย่างเพียงพอน่าจะมีผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะวินัยในตนเองได้เด่นชัด ดังนั้น บรรยากาศของความรักความอบอุ่น และปฏิสัมพันธ์สร้างสรรค์จึงมีความสำคัญ ดังที่พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). กล่าวว่า ในการสร้างวินัยต้องอาศัยความเป็นกัลยาณมิตรในการแนะนำตักเตือนกันด้วยเหตุผล ซึ่งจะช่วยให้เกิดความศรัทธาและนำไปสู่ปัญญา

และเห็นคุณค่าของวินัยว่าเป็นกระบวนการของการพัฒนาดนและสังคม (ฉันทนา ภาคบงกช และคณะ. 2539 : 54; อ้างอิงจาก พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). 2539)

5. ความเอื้ออาทร กลุ่มทดลองมีความเอื้ออาทรโดยรวมสูงกว่ากลุ่มควบคุม แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเนื่องจากรูปแบบการฝึกฝนเพื่อการพัฒนาตนเองยังไม่เน้นการส่งเสริมความเอื้ออาทรอย่างเพียงพอ และเมื่อพิจารณาผลการทดสอบสมมุติฐานข้อที่ 1 เกี่ยวกับประสพการณ์การปลูกฝังวินัยจากทางบ้าน พบว่านิสิตที่ได้รับการประสพการณ์การปลูกฝังวินัยในตนเองจากทางบ้านมากมีคุณลักษณะความเอื้ออาทรโดยรวม ความเอื้ออาทรตามบรรทัดฐานของสังคมและความเอื้ออาทรตามเกณฑ์ของตนเองสูงกว่านิสิตที่ได้รับการประสพการณ์การปลูกฝังวินัยในตนเองจากทางบ้านน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นว่าความเอื้ออาทรพัฒนาได้ดีจากภายในครอบครัว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการอบรมเชิงปฏิบัติการในระยะสั้นจึงไม่สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงด้านความเอื้ออาทรได้ แต่การฝึกฝนเพื่อพัฒนาตนเองต่อเนื่องในระยะยาวสามารถช่วยให้ความเอื้ออาทรเพิ่มขึ้นทีละน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าคุณลักษณะความเอื้ออาทรต้องอาศัยเวลาในการพัฒนา หากมีวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและใช้เวลาานเพียงพอก็จะเป็นอย่างมั่นคง นอกจากนี้ พบความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านวินัยในตนเองและการมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นิสิตที่ได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการและการฝึกฝนเพื่อพัฒนาตนเองทั้ง 4 รูปแบบมีคุณลักษณะวินัยในตนเองด้านทัศนคติต่อบุคลิกภาพประชาธิปไตยสูงกว่านิสิตกลุ่ม

ควบคุมที่ไม่ได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการและ ไม่ได้รับการฝึกฝนเพื่อการพัฒนาตนเองอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีเหตุผลเชิง จริยธรรมด้านวินัยในตนเองสูงกว่านิสิตที่ไม่ได้ รับการอบรมเชิงปฏิบัติการและการฝึกฝนเพื่อ การพัฒนาตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลที่ปรากฏแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการ อบรมเชิงปฏิบัติการและการฝึกฝนเพื่อการพัฒนาตนที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น สามารถนำไป สร้างเสริมคุณลักษณะวินัยในตนเองได้ผลดี เพราะได้พัฒนาขึ้นจากแนวคิดและทฤษฎีที่ เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเองและใช้กระบวนการที่มี ประสิทธิภาพในการพัฒนาและสร้างเสริม คุณลักษณะวินัยในตนเอง

จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และ รายงานที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพของนิสิต หลังจากการอบรมเชิงปฏิบัติการและการฝึกฝน เพื่อการพัฒนาตนเองสิ้นสุดลง พบว่านิสิตมีความพึงพอใจและมีทัศนคติที่ดีต่อการอบรม เชิงปฏิบัติการอย่างเด่นชัด เนื่องจากนิสิตได้ใช้ ความคิดและมีส่วนร่วมในกิจกรรมค่อนข้างมาก ได้รับการส่งเสริมด้านความเชื่อมั่นในตนเอง โดยเฉพาะด้านความสามารถในการแสดงออก ส่วนด้านความเอื้ออาทรซึ่งมีผลความเปลี่ยนแปลงไม่เด่นชัดแต่นิสิตรายงานว่าได้เรียนรู้และ ฝึกฝนเพิ่มขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นลักษณะ ทางจิตใจที่ต้องอาศัยเวลาในการสั่งสมและ เปลี่ยนแปลง จึงยากที่จะเห็นความเปลี่ยนแปลง ในช่วงการทดลองเพียง 2 วัน 1 คืน อย่างไรก็ตาม พบว่าทั้ง 4 กลุ่มมีการพัฒนาความเอื้อ อาทรหลังการฝึกฝนเพื่อการพัฒนาตนเอง ตามลำดับตลอดเวลา 4 เดือน พบว่ามีความ เอื้ออาทรเพิ่มขึ้นและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น แม้ว่าการทดลองนี้จัดขึ้นในสถานการณ์ที่ค่อนข้างจะเป็นไปตามธรรมชาติ โดยให้นิสิต

ฝึกฝนและพัฒนาตนเองและประเมินตนเอง ตามลำดับ นับว่าเป็นรูปแบบที่สอดคล้องกับ ชีวิตในมหาวิทยาลัย นิสิตอาจคิดว่าตนเองไม่ได้ ฝึกฝนตนเองเท่าที่ควร แต่ผลที่ปรากฏโดยรวม อาจกล่าวได้ว่า รูปแบบการสร้างเสริมวินัยใน ตนเองของการวิจัยครั้งนี้ มีความแกร่ง (robust) ต่อการนำไปใช้ในกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน

ต่อมาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2542 ผู้วิจัยได้ทดลองนำรูปแบบนี้ไปประยุกต์ใช้เสริม การเรียนรู้ในวิชาศึกษา 300 ความรู้ทั่วไป สำหรับครู ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งประกอบ ด้วยนิสิตจาก คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาศาสตร์และ มนุษยศาสตร์จำนวน 70 คน โดยจัดการอบรม เชิงปฏิบัติการในสัปดาห์ที่ 3 ของการเรียนเป็น เวลา 1 วัน แล้วใช้เวลาในการวางแผนโครงการ ฝึกฝนเพื่อการพัฒนาตนเอง 2 ครั้ง ๆ ละ 2 ชั่วโมง แล้วให้ทำการฝึกฝนตามแผนซึ่งนิสิตวางไว้ พร้อมทั้งบันทึกโดยสังเกตทุกสัปดาห์ตลอด ภาคเรียน เพื่อเน้นการพัฒนาศักยภาพด้าน การเรียนและการทำงาน จากการรายงานของ นิสิตพบว่าสามารถใช้ทักษะการวิเคราะห์ปัญหา และแก้ปัญหา เพื่อปรับและพัฒนาโครงการ พัฒนาตนเองดำเนินต่อไปด้วยดี นิสิตประมาณ ร้อยละ 80 รายงานว่ามีความพอใจและประสบ ความสำเร็จในการพัฒนาตน เช่น ความประหยัด การใช้เวลาว่าง ความกระตือรือร้นในการเรียน และความเชื่อมั่นในตนเอง บางรายมีแนวโน้มที่ จะพัฒนาตนให้สำเร็จหลังจากผ่านพ้นการเรียน วิชานี้ไป บางรายสามารถพัฒนาได้สำเร็จ บาง รายรายงานว่าจะพยายามพัฒนาด้านอื่นๆเพิ่ม ต่อไป

จากผลการวิจัยเชิงทดลองภาคสนาม และประสบการณ์จากการวิจัยในชั้นเรียน ทำให้ มีความมั่นใจเพิ่มมากขึ้นว่า การเสริมสร้างวินัย

ในตนเองแก่นิสิตนักศึกษาเป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาได้ และการพัฒนาตนเองด้วยการรู้จักมุ่งอนาคตและควบคุมตนโดยอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลและความพึงพอใจ เป็นสิ่งที่น่าสร้างเสริมให้เกิดผลดีแก่นิสิตนักศึกษาและบุคลากรของรัฐและเอกชนที่อยู่ในวัยใกล้เคียงกัน โดยการสร้างความตระหนักรู้เสมอว่า "ปัญหาวิสัยในสังคมเกิดขึ้นจากทุกคนในสังคม เมื่อทุกคนเป็นหน่วยหนึ่งที่สำคัญของสังคม การแก้ปัญหาวิสัยในสังคมจะสำเร็จได้ถ้าทุกคนช่วยกันแก้ โดยเริ่มต้นที่การพัฒนาตัวเราเอง และไม่ลืมที่จะคำนึงถึงผลกระทบที่ตนเองมีต่อสังคมเสมอ" เหล่านี้คือความหวังที่จะเห็นนิสิตนักศึกษาทั้งหลายมีความก้าวหน้าในการนำความรู้ต่างๆไปปรับใช้สังคมอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นพลังที่มีคุณภาพในการแก้ปัญหาหรือสร้างสรรค์จริยธรรมสังคมและประเทศชาติต่อไป

บรรณานุกรม

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2540). จิตพิสัย : มิติที่สำคัญของการพัฒนาคน.

กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. อัดสำเนา.

ฉันทนา ภาคบงกช และคณะ.(2539). การสำรวจคุณลักษณะทางวินัยที่พึงประสงค์ในสังคมไทย.

กรุงเทพฯ : รายงานการวิจัยฉบับที่ 56 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ. (2539). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูความเชื่ออำนาจภายในตน และความคิดเกี่ยวกับตนของเด็กในเมืองและชนบท. รายงานการวิจัย ฉบับที่ 57 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิจิตร อาวะกุล. (2532). "ระเบียบวินัยเป็นหัวใจของการพัฒนา" : วารสารไทย. 9(36) 45-48; ตุลาคม-ธันวาคม.

Gage, N.L. and Berliner, David C. (1984). **Educational Psychology**. Third Edition, New York : Mifflin Company Boston.

Hoffman, Martin L. (1976). "Empathy, role taking, guilt, and development of altruistic motive," **Moral development and behavior : Theory research. And social issues**. ed. Thomas Lickona. New York : Holt Rinehart and Winston.

Honig, Allice. S. and Wittmer, Donna S. (1991). "Socialization and discipline for infant and young children," **Early Childhood and Care**. Vol. 66, 65-73. Psyclit 1990-1997.